

Jumalateenistus Nõos P, 02.04.23 kell 11.00, *Palmarum*

Lektsioonid: Js 50:4–10; Fl 2:5–11

Pihikõne: Ps 139:18b

Jutlus: Jh 12:1–8

Laulud: 85 (1–3); 86 (1–3, 4); 68 (1–3); 77 (1–4)

Kuus päeva enne paasapühi tuli Jeesus Betaaniasse, kus elas Laatsarus, kelle Jeesus oli surnuist üles äratanud. Nad tegid siis temale seal lõunasöögi ja Marta teenis. Laatsarus oli aga üks neist, kes koos Jeesusega lauas istusid. Maarja võttis nüüd naela ehtsat, hinnalist nardisalvi, võidis Jeesuse jalgu ja kuivatas neid oma juustega, ning koda täitus salvi lõhnast. Aga üks ta jüngritest, Juudas Iskariot, kes valmistus teda ära andma, ütles: "Miks seda salvi ei ole kolmesaja teenari eest müüdüd ja raha antud vaestele?" Aga seda ta ei öelnud vaestest hoolimise pärast, vaid et ta oli varas; kukruhoidjana ta poetas kõrvale sissepandut. Siis ütles Jeesus: "Jäta naine rahule, et ta seda hoiaks minu matmise päevaks. Vaeseid on ju alati teie juures, aga mind ei ole teil alati."

Huvitav, kuidas tekkis orjanduslik kord? Kuidas sai nii juhtuda, et mõned inimesed hakkasid teiste tööjõudu enda kasuks ära kasutama ega tunnustanud enam nõnda töötava inimese vabadust? Miks orjad sellel sündida lasid?

EE ütleb (nr 7, lk 93), et „Orjus kui sõltumise vorm tekkis ürgühiskonna lagunedes, kui majanduse areng ja ühiskonna kihistumine tegid otstarbekaks sõjavangid ellu jätta. Aja jooksul lisandus muid orjusse sattumise viise: võlgadesse sattumine, inimrööv, häda sunnil enda või laste orjaks müümine, orjatarist sündimine, karistusena orjaks muutumine.“

Näib, et siin ei sõltunud midagi inimlikust tahtest. Nii lihtsalt juhtus. Sest kuidas tekkis see „kihistumine“? Miks üks võttis teiste üle võimu teine lasi sellel juhtuda?

Piibli kontekstis võib mõista, et orjus tekkis pattulanguse tagajärjel. Teame, et Aadama ja Eeva lapsed Kain ja Aabel läksid tülli ja Kain tappis Aabeli. Aga oleks võinud juhtuda ka nii, et Kain oleks oma venda sundinud end või kedagi teist orjama. Nii näiteks juhtus ju Jaakobi noorima poja Joosepiga. Tema kadedad vennad otsustasid esmalt ta tappa, aga siis mõtlesid ümber ja müüsid ta egiptlastele orjaks.

Nõnda on orjus justkui teise inimese tapmise leebem variant: inimesele jäetakse küll elu, kuid temalt võetakse vabadus. Ta saab teise inimese „asjaks“, mida võib oma suva järgi kasutada ja vajadusel minema visata.

Seda orjust on ju püütud mitmel korral kaotada. Näiteks Suur Prantsuse Revolutsioon algas loosungiga „vabadus, võrdsus, vendlus“. Ent nagu teame, viis see suure verevalamiseni. Ka 20. sajandi NSV Liit, tööliste riik, mis nõudis „igäühelt tema võimete järgi“ ja andis „igäühele tema vajaduste järgi“, ei saanud läbi ulatuslike repressioonideta ja veretöödeta.

Teame, et ka tänapäeval ei sallita avalikult orjust. Juba 1948. aastal vastu võetus ÜRO Inimõiguste ülddeklaratsioon keelab orjapidamise. Kuid kas orjus on kadunud? Jah, võib-olla selle esialgsel kujul on see üldiselt taunitav, sest inimkaubanduse vastu ju võideldakse. Kuid orjust, nii nagu ka tapmist, on raske kaotada. Kui mitte võimatu. Sest see on kaduva, pattulangenud maailma kord. Nii peab selles maailmas olema.

Milleks ma seda kõike räägin? Sest mulle tundub, et meie tänane kirjakoht puudutab justnimelt orja ja isanda probleemi. Maarja, kes salvib Jeesuse jalgu ja kuivatab neid oma juustega, käitub ülimalt orjalikult. No mida meie mõtleksime inimesest, kes teeks meile vabatahtlikult sama, mis Maarja Jeesusele – hakkaks hinnalise salviga meie jalgu võidma? See naine oleks meie meelest haletsusväärne hullumeelne.

Nägime, et Juudas püüdis kohe võrdsust kaitsma hakata. Ta ei hakanud hurjutama Maarjat, kes tegi kõigi kohalviibijate arvates (peale Jeesuse) arvatavasti midagi karjuvalt piinlikku, vaid apelleris „suuremeelselt“ asja sotsiaalsele aspektile. Olgu, see naine võib olla hull või jaburalt Jeesusesse armunud, kuid kõige tähtsam on parandada maailma, töötada klassivahede vähendamise nimel. Ülihinnaline salv, mille Maarja Jeesuse jalgadele valas tulnuks rahaks vahetada ja jagada see

vaestele.

Ka tänapäeval tundub, et inimesed mõtlevad nii: kui sotsiaalne ebaõiglus oleks kõrvaldatud, kui kõigil oleks võrdselt tööd ja leiba, naised saaksid palka meestega võrdselt, tööandjad ei kiusaks töötajaid, aafriklased saaksid kõhu täis süüa jne, siis oleks maailm hulga parem.

Aga evangelist Johannes lisab kohe juurde, et Juudas kuulutas sotsiaalset õndsust ikkagi omakasupüüdliselt: ta tahtis lihtsalt Jeesuse ja jüngerkonna kassasse rohkem raha saada, et oleks võimalus seda rohkem ka salaja oma tarbeks kasutada. See evangelisti viide justkui kinnitab ülaltoodud arutlust, et inimeste-poolne võrdsusetootlus pole kunagi lõpuni siiras ja viib tahes-tahmata halbade tagajärgedeni.

Aga Maarja kohtleb Jeesust kuninglikult. Ta rõhutab oma teoga Jeesuse ülimat suurust ja enda ülimat väiksust. Näeme, et Jeesus on seda väärt. Ta ei lükka naist kokkumuse või põlgusega eemale – mida oleks teinud meist arvatavasti igaüks –, vaid laseb kõigel rahulikult sündida. See on suuremeelne käitumine. Sellise käitumise aluseks on teadlikkus oma suurusest.

Võib tunduda, et Jeesus laseb end Maarjal teenida sellepärast, et Jeesus teab oma taevalikku päritolu. Kuid ei. Jeesuse mõttes on veel enam. Ta laseb Maarjal end salvida eelmärgina oma lõpmatule madalusele: oma surmale. Nõnda ta ju Juudale ütleb: „Jäta naine rahule, et ta seda hoiaks minu matmise päevaks.“ Ja lisab ühe kummalise lause: „Vaeseid on ju alati teie juures, aga mind ei ole teil alati.“

See lause veenab meid veelkord, et Jeesus on teadlik oma ülimast suurusest ja väärtusest. Ja samas selgub meile, et ühiskonnakorda pole inimestel võimalik muuta. Jäävad rikkad ja vaesed, näljased ja söönud, haiged ja terved, orjad ja isandad. Kuid see kõik pole tähtis Jeesuse kõrval. Jeesus on kõige tähtsam.

Ent asi ei ole inimestes. Ka lahendus ei tule inimestelt. Inimesed ei oska olla vabad, võrdsed ja vennalikud. Sest meie patusus ei võimalda seda. Me ei oska nimelt orjadena valitseda ja valitsejatena orjata. Ma mõtlen seda, et me ei suuda uhkelt anda oma elu inimliku isanda teenistusse – me oleme selleks liialt enesearmastajad. Milline ori oleks oma isandaga rahul? Ja kui me omame võimu, siis minetame me oskuse teenida. Milline kuningas, peaminister või firmajuht on oma alamatel või alluvatel jalgu pesnud? Aga just seda tegi Jeesus oma jüngeritele (Jh 13:1–17).

Ent Jeesus on õpetanud meile, kuidas olla ori ja siiski isand. Ning kuidas olla isand ja siiski ori. Milleks seda vaja on? Selleks, et me võiksime olla õndsad. Sellised nagu Aadam ja Eeva enne pattulangust. Et võiksime olla need, kelle Jumal on loonud oma näo järgi meheks ja naiseks ja andnud neile valitsuse kalade üle meres, lindude üle taeva all ja kõigi loomade üle, kes maa peal liiguvad (1Ms 1:28).

Ka Martin Luther ütleb oma kirjutises „Kristlase vabadusest“: kristlane on kõige isand ja ei allu mitte kellelegi. Kristlane on kõige ori ja allub kõigile. Luther tahab öelda seda, et inimene on Jumala ori. Aga Jumal teeb oma orjad isandateks, sest ta annab neile elu ja õndsuse. Ning selle märgiks on inimeste võime armastada ja teenida oma ligimest.

Lutheri kirjutab: „Kõigest sellest järeldub, et kristlane ei ela mitte enese sees, vaid Kristuse sees ja ligimese sees – Kristuse sees usu läbi, ligimese sees armastuse läbi. Usu läbi tõuseb ta üle enese Jumala sisse, Jumala seest alandub ta jälle armastuse läbi. Ning jääb siiski alati Jumalasse ja jumalikku armastusse. Just nagu Kristus ütleb Jh 1:51: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, te näete taevast avatuna ja Jumala ingleid astuvat üles ja alla Inimese Poja juurde.“ Vaata, see on õige, vaimulik, kristlik vabadus, mis vabastab südame kõigist pattudest, seadustest ja käskudest, mis ületab iga muu vabaduse, nagu taevas ületab maad. Andku Jumal meile seda vabadust õigesti mõista ja tarvitada!“

Nõnda kõneles Luther. Aga täna tähistame, lisaks palmipuudepühale, juba 20. korda Martin Lipu päeva. Täna, 2. aprillil on, muide, vana kalendri järgi ka tema õige sünnipäevapäev. Me tähistame seda päeva seetõttu, et nii tekib aegade side, mis lubab meil end kogudusena tänapäevas kindlamini tunda. Kui meil on koguduse ajaloos väljapaistev isiksus, kes on teinud oma elutöö Nõo koguduse õpetajana, siis julgustab see meid ka tänapäeval olema ühiskonnas nähtavad ja rõhutama samu väärtusi, mis kunagi õpetaja Martin Lipule olulised olid. Peale selle annab see meile meeldiva kohustuse meenutada eesti tänases kultuuris, et Martin Lipp on luuletajana oluline eesti kirjanduses

ja muusikas, genealoogia alusepanijana suguvõsaurimises, kirikuloolasena teoloogias ning kirikuremontijana-kujundajana eesti sakraalkunstis.

Martin Lipu päev innustab meid ka tegema mõtterännakuid tagasi sellesse aega, mil Martin Lipp meie koguduses oma tööd tegi. Oleme tänu meie heade koguduseliikmete Mare ja Madis Kanarbiku tööle võinud välja anda Lipu kõik siiani veel ilmumata käsikirjad. Oleme tänu Nõo kiriku meesansamlile, EELK Nõo koguduse segakoorile ja EELK Otepää koguduse ansamlile saanud taaselustada Martin Lipu lauludeks valatud luulepärandit (kahe esimese kontserti kuulemegi täna õhtul algusega kell 18.00). Oleme tänu meie paljudele teistele koguduseliikmeile saanud meedia ja näituste kaudu tuua Martin Lipu ajastu meile lähemale.

Kõik see on meie, Jumala orjade suur vabadus!

Aamen.